

مطالعه‌ی نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار و ارائه‌ی الگوی مناسب برای پوهنتون‌های افغانستان

پوهنمل محمد سرور حق پرست

دیپارتمنت تاریخ، پوهنځی تعلیم و تربیه، پوهنتون لوگر، لوگر، افغانستان

ایمیل: Mohammad.yasar2222@gmail.com

چکیده

هدف از این تحقیق طراحی الگوی مناسب نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های افغانستان می‌باشد. این تحقیق با روش کیفی و نوع تحلیل مضمون انجام شده که در آن تعدادی از مقالات و کتاب‌های علمی مرتبط با موضوع بر اساس دو ملاک، (جدید بودن و مرتبط بودن با موضوع تحقیق) انتخاب شدند؛ چنانچه همه‌ی منابع مذکور بر علاوه‌ی داشتن ارتباط نزدیک با موضوع تحقیق بعد از سال 1380 منتشر شده‌اند که در نتیجه تعدادی از مقوله‌ها دریافت شدند که بر اساس مقوله‌های فوق‌الگوی مناسب نصاب تحصیلی مناسب و مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های کشور پیشنهاد گردید که در آن به موضوعاتی چون: رعایت ارزش‌های دینی و ملی، توجه به ابعاد دانش، مهارت و نگرش در همه عناصر، ابعاد نظری و عملی درس، فن آوری جدید، استمرار بازنگری بر اساس نیازمندی‌های بازار کار و غیره شاخص‌ها تأکید شده است. اصطلاحات کلیدی: برنامه‌ی درسی؛ آموزش عالی؛ الگوی نصاب تحصیلی آموزش عالی مبتنی بر بازار کار؛ تحلیل مضمون؛ نصاب تحصیلی افغانستان

Studying the Labor Market Based Curriculum and Providing a Suitable Model for Afghanistan Universities

Sr. Teaching Asstt. Mohammad Sarwar Haqqarest

History Department, Education Faculty, Logar Higher Education Institute, Logar, Afghanistan

Email: Mohammad.yasar2222@gmail.com

Abstract

This research endeavors to design a curriculum model tailored to the specific needs of Afghanistan's universities while aligning with the demands of the labor market. To achieve this, a rigorous selection process was employed, focusing on sources directly pertinent to the research topic and published after 2010. The resultant analysis yielded several key categories that form the basis for the proposed curriculum model for the country's universities. The suggested curriculum model places significant emphasis on multiple facets, including the incorporation of religious and national values, the comprehensive development of knowledge, skills, and attitudes across all educational elements, the integration of both theoretical and practical dimensions within courses, the incorporation of contemporary technology, the establishment of a continuous review

process driven by the evolving requirements of the labor market, and the consideration of other relevant indicators.

Keywords: Curriculum; Higher Education; Higher Education Curriculum Model Based On The Labor Market; Thematic Analysis; Afghanistan Curriculum

مقدمه

هم‌زمان با توسعه‌ی کمی پوهنتون‌ها و افزایش تعداد داوطلبان برای تحصیلات عالی در افغانستان توجه متخصصان و طرف‌های ذی‌نفع در سطح تحصیلات عالی کشور به نصاب تحصیلی و بازنگری آن بیشتر معطوف گردید و از آغاز سال 1386 روند بازنگری نصاب تحصیلی کشور مورد توجه قرار گرفت و اما با وجود پیشرفت این جریان هنوز چالش‌های زیادی در نصاب تحصیلی کشور وجود دارد. از آن جمله بیکاری شدید که حتی فارغ‌التحصیلان را نیز در بر می‌گیرد و از جانب دیگر بازار کار، صنایع سبک و سنگین کشور و حتی ادارات دولتی و خصوصی به کمبود متخصصین مواجه‌اند که این عدم توازن و هماهنگی میان عرضه و تقاضا نشان می‌دهد و از جانب دیگر بازنگری و طراحی نصاب تحصیلی یک‌روند مستمر بوده و برای هر کشور مطابق با شرایط و ارزش‌های آن‌ها طراحی می‌گردد. بنابر آن لازم است تا نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای آموزش عالی کشور طراحی گردد.

پیشینه‌ی تحقیق

اگرچه در مورد نصاب تحصیلی آموزش عالی به‌خصوص نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی و بازار کار در افغانستان تا اکنون کدام مطالعه‌ی مشخصی صورت نگرفته؛ اما در سطح جهانی مطالعاتی انجام شده است.

واژه‌ی برنامه درسی از ریشه‌ی لاتین (Race course) گرفته شده که به معنی حرکت و میدان مسابقه یا فاصله یا مقدار راهی که افراد برای رسیدن به مقصد باید طی کنند می‌باشد و اصطلاح نصاب تحصیلی (Curriculum) به طرحی اشاره دارد که بر اساس آن تلاش می‌شود عناصر مختلف برنامه در تأمل باهم زمینه‌ی رسیدن به هدف را فراهم آورد و طراحی نصاب تحصیلی نقشه‌ی مفهومی برای تولیدکنندگان و از مهم‌ترین موضوع‌های نصاب تحصیلی بوده که ناظر بر تعیین منابع، شناسایی عناصر تشکیل‌دهنده‌ی برنامه‌ی درسی و چگونگی تصمیم‌گیری در مورد هر یک از آن‌ها می‌باشد (فتحی و اجارگاه، 1395، سکوهی و حجاری (بی تا)).

در یک تحقیقی که در سال 1399 توسط اکیدی، پارسا و الهام‌پور تحت عنوان "نقش برنامه‌های درسی در رشد مهارت‌های شغلی، انتظارات شغلی و چانس اشتغال از دیدگاه محصلان و فارغ‌التحصیلان رشته‌های زراعت" با روش ترکیبی انجام شده نشان می‌دهد که ذهنیت مثبت محصلان از رشته سبب افزایش مهارت‌های آن‌ها گردیده و زمینه‌های اشتغال برای آن‌ها بیشتر میسر می‌شود.

تحقیقی که توسط هادی زاده و دیگران در سال 1399 با روش کیفی توصیفی تحت عنوان "نقش نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی در اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان نظام مهارتی" انجام شده و در نتیجه ویژگی‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی را به دست آورده است. در همین زمینه "برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی راهبردی مطلوب برای شایستگی‌های اساسی" عنوان مقاله‌ی است که توسط مهموئی، کاظم پور و تفرشی در سال 1390 با روش مروری در ایران انجام شده و نشان‌دهنده‌ی آن است که نصاب تحصیلی آموزش عالی ایران در پرورش و تقویت شایستگی‌های موردنیاز فارغ‌التحصیلان از توفیق‌چندانی برخوردار نبوده است و برای رفع این مشکل می‌توان از الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی سود جست. تحقیقی که تحت عنوان طراحی مدل کاهش ضایعات نصاب تحصیلی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای توسط طراحان و دیگران در سال 1396 با روش کیفی و ابزار مصاحبه مروری تحلیل مضمون در ایران انجام شده نشان می‌دهد که نصاب تحصیلی نامطلوب زمینه‌ی پرورش افراد باصلاحیت‌های پایین را فراهم آورده و در نتیجه 6 مضمون را به دست آورده که شامل ماهیت غیر منعطف، نیازسنجی معیوب، انقباض در روش، هزینه‌های بازگشت، نیروی انسانی ناکارآمد و محیط نامناسب یادگیری می‌شود.

اهداف تحقیق

1. دریافت شاخص‌ها و مؤلفه‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار؛
2. جلب توجه تصمیم‌گیرندگان و طراحان نصاب تحصیلی در مورد توجه به مهارت‌های موردنیاز بازار کار در طراحی نصاب تحصیلی برای کاهش میزان بیکاری جوانان کشور؛
3. دریافت الگوی مناسب نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های کشور.

سؤالات تحقیق

1. نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار دارای کدام شاخص‌ها می‌باشد؟
2. مدل‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار چگونه است و کدام مدل برای پوهنتون‌های کشور مناسب است؟

روش تحقیق

در این مقاله از روش کیفی مطالعه‌ی اسناد و منابع و روش تحلیل مضمون استفاده گردیده که در این روش منابع از قبیل کتب و مقالات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع استفاده گردیده، املاک انتخاب منابع جدید بودن و مرتبط بودن با موضوع تحقیق بود که تازه‌ترین منابع که بعد از سال 1380 هـ.ش پیرامون موضوع به نشر رسیده‌اند. هم‌چنان نزدیک‌ترین رابطه را با موضوع مطالعه دارند انتخاب شده‌اند.

که روش تحلیل مضمون به کمک ترسیم ماتریس مورد استفاده قرار گرفت و در بخش دوم مدل‌های موجود نصاب تحصیلی آموزش عالی مبتنی بر بازار کار مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در نتیجه‌ی تحلیل منابع تعدادی از مقوله‌ها دریافت و با توجه به مدل‌های قبلی مدلی برای نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار افغانستان طراحی گردید.

یافته‌ها

در این تحقیق به تعداد 12 مقاله و کتاب با توجه به سؤالات تحقیق در ماتریس تحلیل و تجزیه مضمونی شدند که ابتدا به معرفی منابع مذکور پرداخته شده است.

جدول 1: منابع انتخاب شده برای تحلیل مضمون

نویسنده	عنوان	سال چاپ	مرجع انتشار
مالکپور، لپری و دیگران	شناسایی مؤلفه‌های برنامه درسی مبتنی بر مهارت در آموزش عالی و ارائه یک مدل: مطالعه‌ای فرا ترکیب	1400	دو فصل‌نامه‌ی مطالعات نصاب تحصیلی آموزش عالی
فتحی و اجار گاه و دیگران	برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی	1397	مهربان
کریمی مهمویی	بازار کار جهانی و تأثیر آن بر طراحی برنامه درسی	1390	فصل‌نامه‌ی مطالعات نصاب تحصیلی ایران
مهمونی، کاظم پور و تفرشی	برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی؛ راهبردی مطلوب برای توسعه شایستگی‌های اساسی.	1390	دوماهنامه علمی-تحقیقی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی،
صالحی، رحمانی و قهدریجانی	مسئله‌ی اشتغال دانش‌آموختگان آموزش عالی و ضرورت توجه به مهارت‌های اشتغال‌زای بازار کار در طرح آمایش آموزش عالی	1392	فصل‌نامه‌ی انجمن آموزش عالی ایران
هادی زاده و دیگران	نقش نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی در اشتغال پذیری فارغ‌التحصیلان نظام مهارتی	1399	فصلنامه‌ی علمی -تحقیقی تحقیقات مدیریت آموزشی
Alpaydin, Y	شناسایی نیازهای مهارتی سطح آموزش عالی در بازارهای کار: ابزارهای اصلی قابل استفاده برای ترکیب	2015	Educational Sciences: Theory & Practice
Karseth, B	تجدید ساختار نصاب تحصیلی در آموزش عالی بعد از فرایند بولونیا: یک رژیم جدید آموزشی	2016	Curriculum Restructuring in Higher Education
فالوس، ستیفن	ایجاد مهارت‌های اشتغال پذیری در برنامه درسی آموزش عالی: یک ابتکار در سطح دانشگاه	2000	Education + Training
Cleary, J., & Van Noy, M	چارچوبی برای هم‌ترازی آموزش عالی و بازار کار	2014	Heldrich Center for Workforce Development.
Etshim, R	همکاری بین آموزش عالی و بازار کار در کینشاسا، DR کنگو	2017	

1. نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار دارای کدام شاخص‌ها می‌باشد؟

جدول 2: مضامین دریافتی از اثر تحلیل منابع مورد مطالعه

شاخص‌ها	مضامین مهم در مورد مؤلفه‌های نصاب تحصیلی	استناد
	مبتنی بر بازار کار	
میان رابطه و	مؤسسات آموزشی باید در تلاش ایجاد دانش و	فتحي واجارگاه و
فارغ‌التحصیلان با	مهارت‌های لازم در افراد باشند و از آن به‌عنوان	دیگران (1397).
مهارت‌های	صلاحیت نام برده‌اند و نصاب تحصیلی آموزش	
مورد نیاز بازار کار	عالی به حرفه و رابطه میان دانش تجهیز	
	فارغ‌التحصیلان با مهارت مطابق به نیازمندی‌های	
	بازار کار تمرکز دارد.	
الزامات، فردی،	نصاب تحصیلی مبتنی بر مهارت شامل مقوله‌ی	مالکپور، لپری
پوهنتونی، آموزشی	چون: الزامات فردی، الزامات پوهنتونی، الزامات	دیگران (1400).
و تحقیقی، مهارتی	آموزشی و تحقیقی، الزامات مهارتی و الزامات	
و محیطی	محیطی می‌باشد.	
توجه به مهارت‌های	فاصله میان نیازمندی‌های بازار کار و پوهنتون‌ها	ا (2015).
مورد نیاز بازار کار	بسیار زیاد است. به گونه‌ی مثال بسیاری از	
در نصاب تحصیلی	فارغ‌التحصیلان از پوهنتون‌های ترکیه به دلیل عدم	
آموزش عالی	داشتن مهارت‌های لازم بیکارند، درحالی‌که	
	بسیاری از کار فرمایان با کمبود کارگر ماهر	
	مواجه‌اند.	
	انتقال فارغ‌التحصیلان به بازار کار در کینشاسا	اتشیم (2017).
	پایتخت کانگو در بیست سال اخیر از موضوعان	
	اصلی در مباحثات علمی بوده است. واژ روابط	
	ناسالم میان بازار کار و نصاب تحصیلی و	کلیری
	سیاست‌های علمی کشور حکایت دارد که در این	ونوی (2014).
	اواخر تلاش‌های صورت می‌گیرد تا رابطه‌ی درست	
	میان نصاب تحصیلی و بازار کار ایجاد شود.	

از دهه‌های اخیر برنامه‌های درسی پوهنتون‌ها در
اروپا به‌سوی تنوع و چند وجهی شدن در حرکت
است. مرزبندی‌های قدیمی شکسته شده و افزایش
وابستگی پیشرفت و قدرت کشورها به دانش و
همچنان افزایش تعداد داوطلبان به تحصیلات عالی
نیاز نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار، کسب
دانش و مهارت‌های چندگانه و چند فرهنگی، قابل
پیش‌بینی، رقابت‌پذیر، انتقادی، مشارکتی و
دانشجو محور را از سطح ملی به سطح اروپا و
جهان با توجه به حفظ استقلال پوهنتون‌ها تقویت
می‌نماید.

در بیست سال اخیر آموزش عالی ایران با مشکلاتی
مواجه شده که از آن جمله افزایش کمی پوهنتون‌ها
بدون در نظر داشت امکانات و شرایط اقتصادی،
اجتماعی و فرهنگی جوامع محلی و افزایش تعداد
داوطلبان آموزش عالی به‌خصوص از جنسیت اناث
و بیکاری فارغ‌التحصیلان که یکی از عوامل
عمده‌ی آن نداشتن مهارت‌های مورد نیاز بازار کار
در فارغ‌التحصیلان می‌باشد. بنابر آن ایجاد
برنامه‌های درسی مبتنی بر مهارت‌های اشتغال‌زایی
بازار کار و بر اساس مشارکت همه طرف‌ها پیشنهاد
می‌گردد.

نصاب تحصیلی ایران بیشتر موضوع محور بوده و
توجه به نیازمندی‌های بازار کار سبب تحول در این
برنامه می‌شود و برنامه‌ی فوق را از رویکرد موضوع
محور به رویکرد شایستگی محور می‌چرخاند و
امروزه در برنامه‌های درسی پوهنتون‌ها باید با
شایستگی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار در
سطح ملی و جهانی توجه شود که در ابتدا باید
نیازمندی‌ها و فرصت‌ها شناسایی گردد.

بیریت کارسیت رعایت تنوع و
چندوجهی شدن در
نصاب تحصیلی
آموزش عالی

صالحی، رحمانی و
قهدریجانی
(1392).
افزایش کمی
پوهنتون‌ها، عدم
توجه به شرایط و
نیازمندی‌های
محلی، عدم توجه
به مهارت‌های
مورد نیاز در بازار
کار سبب بیکاری
شده است. تقویت
کاره‌ای گروهی و
حل مسئله، مهارت
ارتباطی برنامه‌ی
مشارکتی

کرمی مهموئی
(1390).
توجه به شایستگی
محوری شروع
طراحی با نیازسنجی
و فرصت‌سنجی

تحقیقات نشان می دهد که میزان بیکاری در سطح دانش آموختگان کشور ایران بسیار بلند بوده و یکی از دلایل اصلی آن را در ضعف مهارت‌های موردنیاز صنایع کشور دانسته‌اند و برای رفع بیکاری این قشر دانش آموخته لازم است تا در برنامه‌های درسی تجدیدنظر شده و مهارت‌های لازم و موردنیاز بازار کار و صنایع مورد توجه قرار گیرد.	مهموئی، کاظم پور بیکاری و تفرشی (1390). دانش آموختگان و ارتباط آن با ضعف مهارت موردنیاز بازار و صنعت
برای یک فارغ التحصیل کافی نیست که تنها از یک موضوع دانشگاهی اطلاع داشته باشد، بلکه دانشجو باید مهارت‌های را کسب کند تا به طور فزاینده‌ی زمینه‌های اشتغال را به ایشان افزایش دهد و این مهارت‌ها شامل موضوعات چون بازاریابی و مدیریت اطلاعات، ارتباط و ارائه، برنامه‌ریزی و حل مسئله، توسعه‌ی اجتماعی و تعامل و غیره باشد.	فالوس و ستیفن توجه به کسب مهارت‌های مختلف در نصاب تحصیلی از جمله مهارت‌های بازاریابی و مدیریت، اطلاعات و ارتباط
برنامه‌های درسی برای تناسب با نیازمندی‌های روز افزون نیازمندی‌های بازار کار در قرن 21 نیاز به بررسی مداوم دارند. به همین دلیل مدارس و مراکز آموزش عالی به شدت تحت فشار قرار گرفته‌اند تا این مهارت‌ها را به طور فزاینده‌ای در برنامه‌های درسی خود بپذیرند.	هیبت عمر و بازنگری دوام‌دار دیگران (2020). نصاب تحصیلی آموزش عالی و نیازمندی‌های بازار کار توسط ذینفعان
ایجاد زمینه‌ی مناسب آموزشی بر مبنای نیازهای مهارتی، مشاغل، همسویی با تغییرات سریع فناوریانه، داشتن انعطاف، سنجش صلاحیت حرفه‌ای فارغ التحصیلان قبل از اشتغال، آموزش خلاقیت و کارآفرینی از ویژگی‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی می‌باشد.	هادی زاده و دیگران ویژگی‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی (1399).

با توجه به تحقیقات انجام شده در کشورهای مختلف پیرامون موضوع نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار مؤلفه‌های چون رابطه‌ی فارغ التحصیلان با بازار کار، الزامات نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار (فردی، سازمانی، آموزشی - تحقیقی، مهارتی و محیطی) توجه به نیازمندی‌های بازار کار در نصاب تحصیلی، تنوع و چندوجهی شدن دانش در نصاب تحصیلی، در نظر داشت نیازمندی‌های محلی بازار

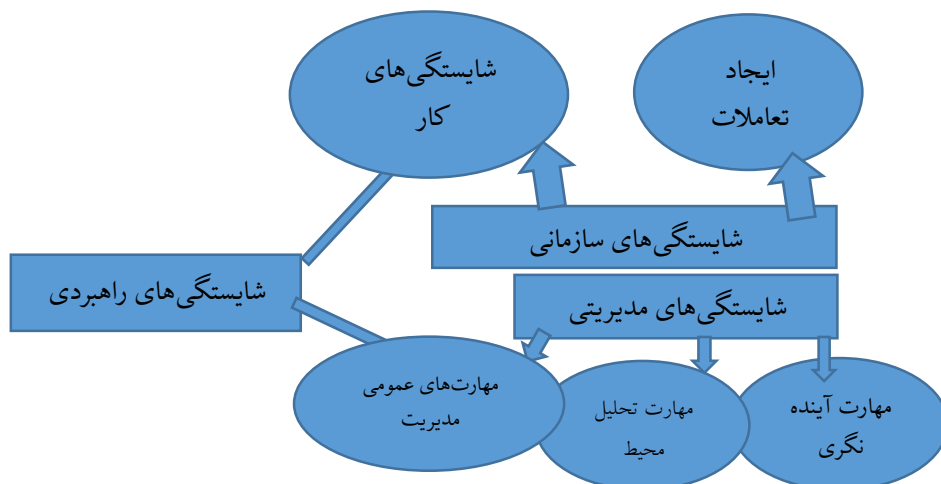
کار، رابطه‌ی بیکاری فارغ‌التحصیلان با ضعف‌های مهارتی موردنیاز بازار کار در فارغ‌التحصیلان، تقویت آموزش‌های گروهی، مشارکتی، حل مسئله و مهارت‌های ارتباطی، مشارکت تمامی ذی‌نفعان در طراحی نصاب تحصیلی، شروع طراحی نصاب تحصیلی با نیازسنجی و فرصت‌سنجی، بازنگری نصاب تحصیلی و نیازمندی‌های بازار کار به صورت مداوم و مستمر حاصل گردید.

2. مدل‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار چگونه است و کدام مدل برای پوهنتون‌های کشور مناسب است؟

الگوهای نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی و بازار کار

با مطالعه‌ی تحقیقات قبلی به تعدادی از مدل‌ها و الگوهای نصاب تحصیلی مواجه می‌شویم که مبتنی بر نیازمندی‌های بازار کار و شایستگی‌ها انجام شده است که در ذیل تعدادی از آن‌ها توضیح گردیده‌اند:

1. مدل شبکه‌ای تحلیل مؤلفه‌های شایستگی‌های راهبردی (نوری، یارمحمدیان و نادری)

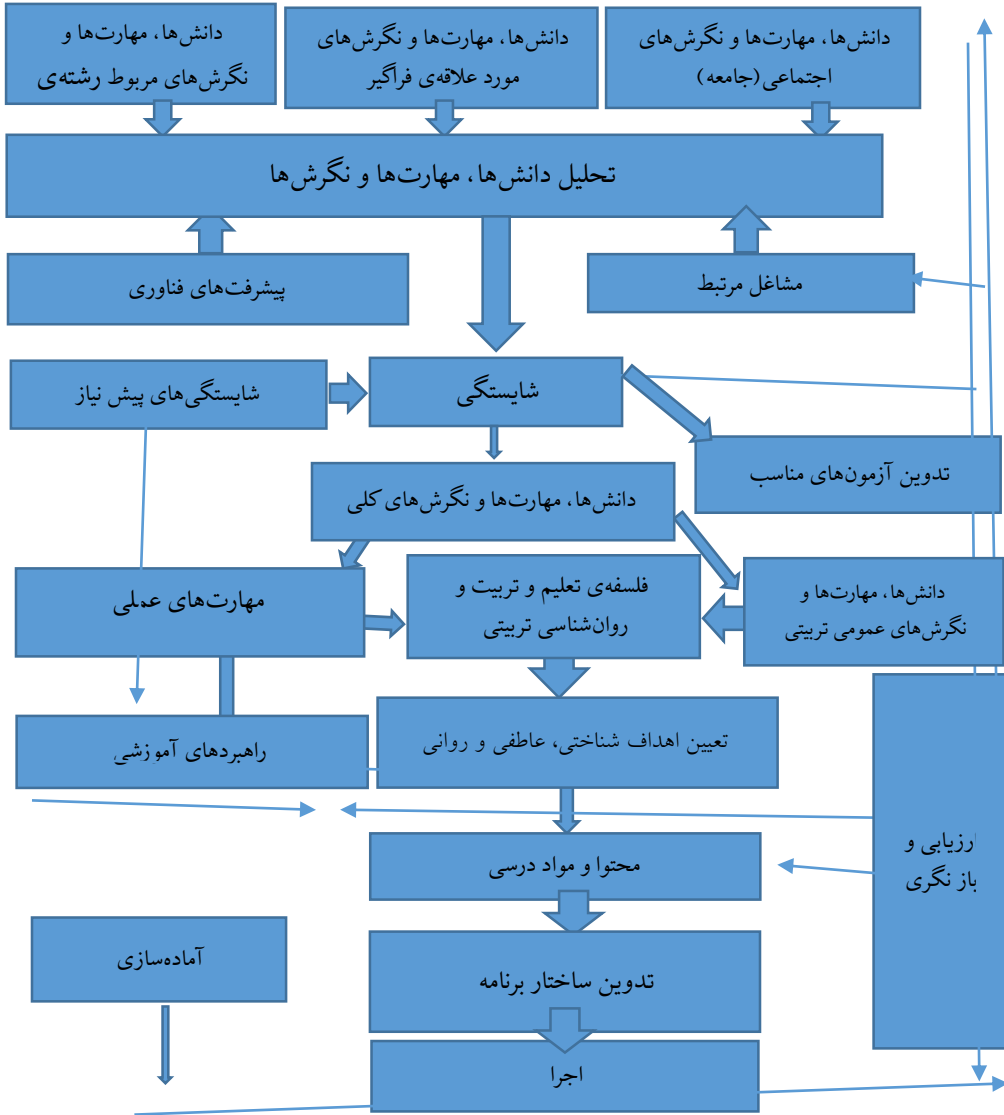

شکل 1: مدل شبکه‌ای تحلیل مؤلفه‌های شایستگی‌های راهبردی (نوری، یارمحمدیان و نادری، 1398)

مطابق مدل فوق شایستگی‌های راهبردی دارای ابعاد شایستگی‌های سازمانی و شایستگی‌های مدیریتی می‌باشد که شایستگی سازمانی شامل شاخص‌های ایجاد تعاملات کاری سازنده و شایستگی‌های کاری و شایستگی‌های مدیریتی می‌باشد. الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی در مقطع لیسانس را که مهوئی با استفاده از الگوی نصاب تحصیلی ارنست و دمیلاوس جی (2001) در سال 1387 تهیه نموده در ذیل نشان داده شده است:

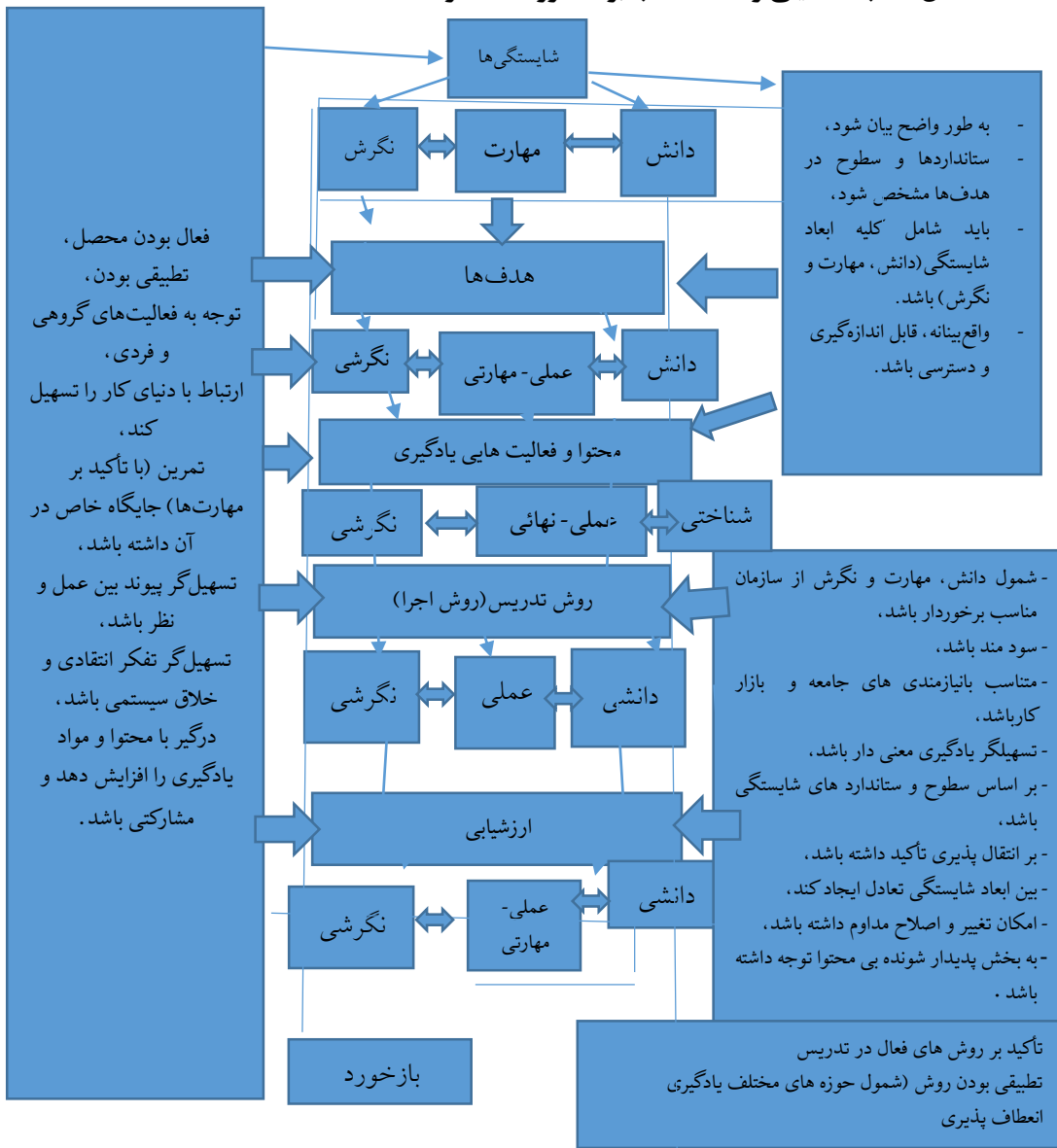
2. مدل یا الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی

در این الگو دانش، نگرش و مهارت‌ها در ابعاد فردی، اجتماعی و سازمانی مورد توجه قرار گرفته است و در آن بر علاوه‌ی تأکید بر مشاغل مرتبط با رشته و دانش تخصصی به پیشرفت‌های تکنالوژی نیز توجه شده است.

شکل 2: الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی ایران

3. مدل نصاب تحصيلي رشته‌ی نصاب برای دوره‌ی ماستری

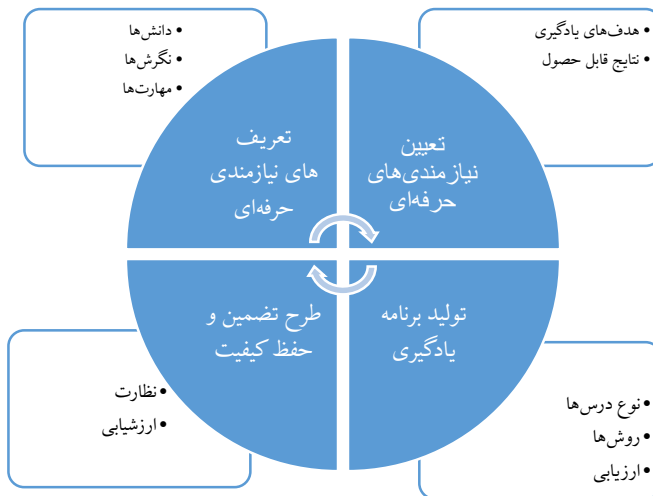

توجه ویژه به استانداردهای تعیین شده، در نظرداشتن میکائیزم های بازخورد، توجه به انواع سنجش و ارزشیابی (با توجه به زمان اجرا، هدف، ارزشیابی، چگونگی ارزشیابی و ارزشیاب، ارزشیابی در پایان دوره تحصیل توسط گروه آموزشی، به ویژه ارزشیابی مبتنی بر عملکرد، جامعیت در ارزشیابی.

شکل 3: الگوی نصاب تحصیلی برای دوره‌ی ماستری رشته‌ی نصاب تحصیلی (هدایتی و دیگران) مطابق این الگو برنامه‌ی در تمامی عناصر نصاب تحصیلی (هدف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، روش‌های تدریس، اجرا و ارزش‌یابی باید بر علاوه‌ی دروس نظری به ابعاد عملی تدریس نیز توجه شده است که بر علاوه‌ی دانش کسب مهارت‌ها و تغییر در نگرش محصلان را نیز مهم تلقی می‌نماید و آن را لازمه‌ی تمامی مراحل و عناصر نصاب تحصیلی خوانده است.

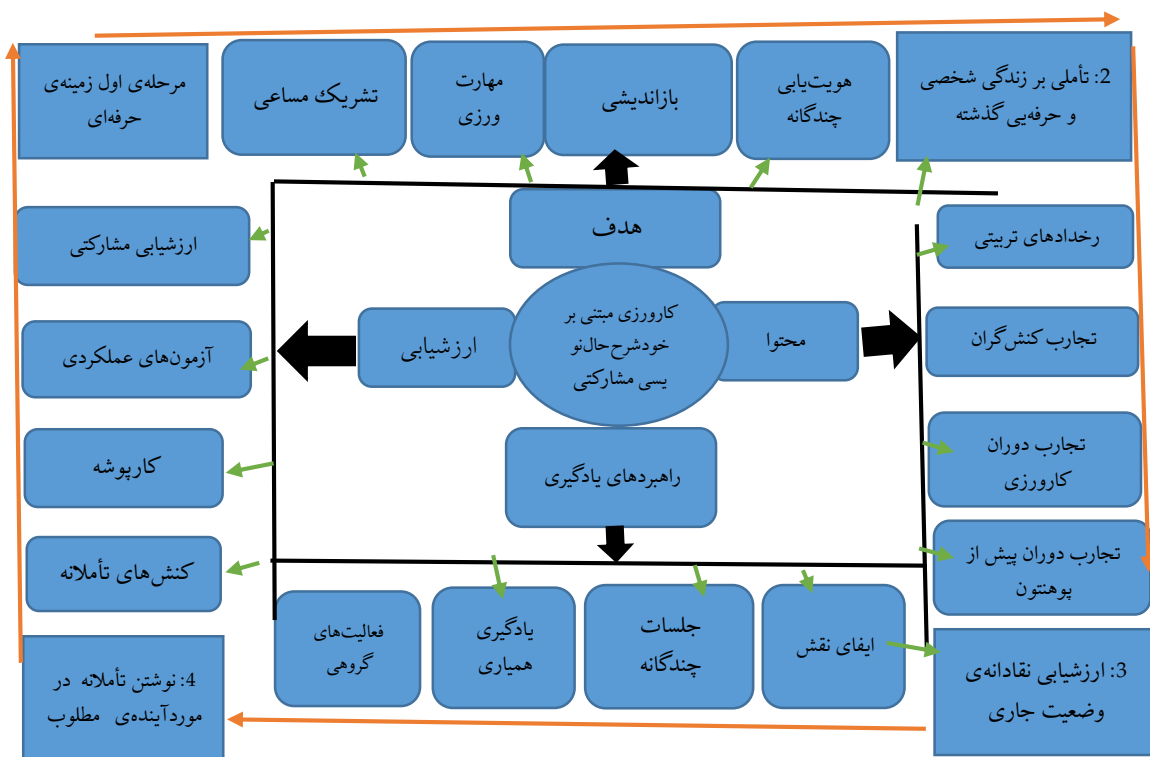
4. الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی کوپر و پالته

هنریک کوپر و دلفین پالته الگوی ویژه‌ی را در عرصه‌ی مدیریت کشاورزی اجرا نمودند که مشهور به برنامه‌ریزی درسی شایستگی محور است. به عقیده این دو دانشمند مؤسسات آموزشی باید در تلاش ایجاد دانش و مهارت‌های لازم در افراد باشند و از آن به‌عنوان صلاحیت نام برده‌اند و این الگو به حرفه و رابطه میان دانش تجهیز فارغ‌التحصیلان با مهارت مطابق به نیازمندی‌های بازار کار تمرکز دارد. این الگو متمرکز بر شایستگی‌های عمدتاً حرفه‌گرا بوده که قرار است برنامه درسی، در یادگیرندگان ایجاد کند و در واقع این الگوها و الگوهای مشابه نگران خروجی‌های برنامه درسی هستند که در شکل ذیل نشان داده شده است:

شکل 4: الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی کوپر و پالته (فتحی و اجارگاه و دیگران 1397)

5. الگوی کارورزی مبتنی بر خود شرح حال نویسی

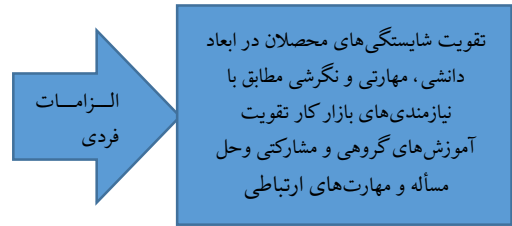
شکل 5: الگوی کارورزی مبتنی بر خود شرح حال نویسی

این الگو بر علاوه‌ی داشتن بنیادهای علمی قابلیت‌های عملی برای تحقق اهداف واحدهای درسی کارورزی مانند تحقیق‌گری، مشارکت‌جویی، روایت‌نگاری، مشاهده‌ی تأملی و تعامل حرفه‌ای دارد و دارای بنیادهای فلسفی، روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، دانشی و ادبی است. در این الگو تجارب محصلان در طول زندگی‌شان به‌عنوان بستر یادگیری در نظر گرفته شده که با کمک روش‌های مشارکتی و مباحثات گروهی تعمیم می‌یابد.

الگوی نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار پیشنهاد شده برای پوهنتون‌های کشور

با توجه بر مطالعات و بررسی‌های منابع مورد استفاده در این تحقیق الگوی مناسب نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های کشور شامل شاخص‌ها و ابعادی چون: (رابطه‌ی فارغ‌التحصیلان با بازار کار، الزامات نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار (فردی، سازمانی، آموزشی - تحقیقی، مهارتی و محیطی) توجه به نیازمندی‌های بازار کار در نصاب تحصیلی، تنوع و چندوجهی شدن دانش در نصاب تحصیلی، با در نظر داشت نیازمندی‌های محلی بازار کار، رابطه‌ی بیکاری فارغ‌التحصیلان با ضعف‌های مهارتی مورد نیاز بازار کار در فارغ‌التحصیلان، تقویت آموزش‌های گروهی و مشارکتی و حل مسئله و مهارت‌های ارتباطی).

شکل 6: الگوی پیشنهادی نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های افغانستان

مناقشه

با توجه به این که در مورد طراحی نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار تا اکنون در افغانستان کدام تحقیقی صورت نگرفته است و این نخستین تحقیقی در این مورد می‌باشد. اما تحقیقاتی در این رابطه در سایر کشورها انجام شده است و در تعدادی از این منابع شاخص‌های نصاب تحصیلی مبتنی بر شایستگی و بازار کار مطرح گردیده‌اند و تعدادی از منابع هم تنها با تذکراتی در مورد اهمیت چنین برنامه‌ی اکتفا کرده‌اند و در برخی از منابع الگوهای مشخصی در مورد پیشنهاد کرده‌اند و در همه منابع فوق‌الذکر تقریباً بر یک موضوع توافق نظر به چشم می‌خورد و آن این که رابطه میان بازار کار و فارغ‌التحصیلان ضعیف بوده و نهادهای تحصیلات عالی نتوانسته متخصصین واجد شرایط و ماهر را به بازار کار عرضه کنند و در نتیجه فاصله میان پوهنتون‌ها و بازار کار زیاد بوده و بیکاری در تمام سطوح و اقشار جامعه به‌ویژه فارغ‌التحصیلان روزبه‌روز در حال افزایش است.

اگر به الگوهای که در این تحقیق به آن‌ها پرداخته شده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند، نگاه کنیم می‌بینیم که این الگوهای نصاب تحصیلی بیشتر مختص به کشورهای مشخص و مقطع تحصیلی مشخص طراحی گردیده‌اند و باوجود داشتن موضوعات مشترک نمی‌توان آن‌ها را بدون تغییرات در کشورهای دیگر مانند افغانستان تجویز کرد. زیرا هر کشور با توجه به شرایط و امکانات و ارزش‌های خود شان الگوهای نصاب تحصیلی مشخص و مربوط به خود آن جامعه را می‌طلبد. به‌گونه‌ی مثال الگوی نصاب تحصیلی مدل شبکه‌ای تحلیل مولفه‌های شایستگی‌های راهبردی (نوری، یارمحمدیان و نادى، 1398). به شایستگی‌های راهبردی در ابعاد سازمانی و مدیریتی تمرکز نموده و این که عناصر نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار چگونه باید باشد. هم‌چنان چه کسانی باید در طراحی و بازنگری نصاب تحصیلی تصمیم بگیرند و طراحی برنامه چگونه شروع شود تذکراتی ارائه نکرده است. بنابراین الگوی پیشنهادی نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار برای پوهنتون‌های افغانستان یک الگوی جامع است. چنان‌چه بر علاوه‌ی توجه به تمامی عناصر نصاب تحصیلی، توجه به ابعاد نظری و عملی در طراحی نصاب تحصیلی، نقش مشارکت‌کنندگان و مراحل طراحی شرایط محلی و ارزش‌های دینی و ملی کشور را نیز

مورد تأکید قرار داده است. هم‌چنان الزامات نصاب تحصیلی در ابعاد فردی و اجتماعی، سازمانی و آموزشی و تحقیقی مورد توجه قرار داده شده و یک نصاب تحصیلی همه‌جانبه را مطرح نموده است.

نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که در مورد نصاب تحصیلی در سطح جهانی کمتر پرداخته شده است و در مورد برنامه‌های درسی به‌ویژه نصاب تحصیلی مبتنی بر بازار کار در سطح کشور افغانستان کدام تحقیق خاصی صورت نگرفته و مطالعات منابع در سایر کشورها نشان می‌دهد که نصاب‌های تحصیلی در سطح تحصیلات عالی کشورها در حال حاضر با چالش‌های جدی به‌ویژه در مورد مهارت‌های لازم در بازار کار مواجه است. چنان‌چه فاصله میان فارغ‌التحصیلان و بازار کار به شدت زیاد می‌باشد و سطح بیکاری به‌خصوص در میان اقشار تحصیل‌کرده‌ی جامعه در حال افزایش است و امروزه نصاب‌های تحصیلی برای رفع این معضل دست به کار شده و در حال تحول از تخصص‌گرایی به بین‌رشته‌ای شدن و ایجاد توازن میان دانش نظری عملی به‌منظور تجهیز محصلان و فارغ‌التحصیلان به مهارت‌های لازم مطابق با نیازمندی‌های بازار کار، صنعت و جامعه می‌باشد.

منابع

- پارسا، عبدالله، اکیدی، الهامپور. (2020). نقش برنامه های درسی در رشد مهارت‌های شغلی، انتظارهای شغلی و چانس اشتغال از دیدگاه محصلان و دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی. تحقیق مدیریت آموزش کشاورزی، 12(53)، 162-183.
- صالحی عمران و رحمانی قهدریجانی، الابه. (1392). مسأله‌ی اشتغال دانش‌آموختگان آموزش عالی و ضرورت توجه به مهارت‌های اشتغال زائی بازار کار در طرح آمایش آموزش عالی. فصل‌نامه‌ی آموزش عالی ایران، سال پنجم. شماره ی سوم. صص 28-57.
- فتحی واجارگاه، کورش. (1400). برنامه‌ی درسی چیست، تهران، انتشارات مهربان.
- طرخان، رضاعلی، حکیم زاده، رضوان، دهقانی، صالحی. (2017). طراحی مدل کاهش ضایعات برنامه درسی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای. فصل‌نامه تحقیقات کاربردی روانشناختی، 8(2)، 145-165.
- هادی‌زاده، خسروی، عصاره، نوروززاده. (2020). نقش برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان نظام‌های مهارتی (مطالعه موردی: پوهنتون جامع علمی کاربردی). تحقیقات مدیریت آموزشی، 11(44)، 103-128.
- مالکپور لپری، کامران، منتظری، مسلمی. (2022). شناسایی مولفه‌های برنامه‌های درسی مبتنی بر مهارت در آموزش عالی و ارائه یک مدل: مطالعه‌ای فراترکیب. دو فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، 12(24)، 103-137.
- مومنی مهموثی، کاظم پور، نفرشی، محمد. (2011). برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی: راهبردی مطلوب برای توسعه شایستگی‌های اساسی، دوماهنامه علمی-تحقیقی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، 4(3)، 143-149.
- هدایتی، ملکی، حسن، صادقی، سعدی پور. (2016). طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی مبتنی بر شایستگی برای دوره کارشناسی ارشد رشته برنامه درسی، تحقیق‌های کیفی در برنامه درسی، 1(4)، 21-40.
- عزیزی نعمت اله. (بی تا) اشتغال و آموزش عالی: راهبردهای پیوند آموزش عالی با نیازهای بازارکار.
- قربانی، میرشاه جعفری، نصر، نیستانی. (2019). طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه‌ی درسی کارورزی مبتنی بر خود شرح حال نویسی مشارکتی در پوهنتون فرهنگیان. دوفصل‌نامه نظریه و عمل در برنامه درسی، 7(14)، 395-442.
- Fallows, S., & Steven, C. (2000). Building employability skills into the higher education curriculum: a university-wide initiative. *Education+ training*.
- Alpaydin, Y. (2015). Identifying Higher-Education Level Skill Needs in Labor Markets: The Main Tools Usable for Turkey. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(4), 945-967.
- Etshim, R. (2017). Collaboration between Higher Education and Labor Market in Kinshasa, DR Congo. *Journal of International Education and Leadership*, 7(1), n1.
- Cleary, J., & Van Noy, M. (2014). A Framework for Higher Education Labor Market Alignment: Lessons and Future Directions in the Development of Jobs--Driven Strategies. Working Paper. *John J. Heldrich Center for Workforce Development*.
- Karseth, B. (2006). Curriculum restructuring in higher education after the Bologna Process: A new pedagogic regime?.
- Habets Omar et al (2020) Am I Fit for Tomorrow's Labor Market? The Effect of Graduates' skills Development during Higher education for the 21st Century's Labor market.sustainability.12.7746.8.
- O'Neill, G. (2015). Curriculum design in higher education: Theory to practice.